

Република Србија
Председник
Александар Вучић
Андрићев венац 1
11000 Београд

Поштовани председничке Вучићу,

У емисији „Упитник“, која је емитована у уторак, 7.4.2020. на првом телевизијском програму РТС, коментисали сте, на начин описан у прилогу овог дописа, актуелне набавке респиратора. У једном од питања водитељке поменути су предлози из саопштења наше организације од 6.4.2020. Судаћи по одговору који сте потом дали, са тим саопштењем или нисте били упознати или сте га погрешно интерпретирали. Услед тога сте оспоравали нешто што није речено, нисте одговорили на оно што јесу били наши предлози. Делови изјаве су такође били крајње увредљиви.

Кључне поенте нашег обраћања државним органима и јавности у вези са овом темом су следеће:

- Податке о јавним набавкама треба објавити, **у мери у којој је то могуће**, не зато што неко мисли да је неко други украо новац на тој набавци, него управо зато да нико не би ни размишљао да ли се тајношћу код набавки скривају крађе. Начело транспарентности из члана 11. Закона о јавним набавкама обавезује чак и код набавки које се због тога што су неопходне за заштиту живота становништва спроводе без спровођења отвореног или преговарачког поступка. Тако пише у члану 7, став 2 Закона. Није згорег подсетити да су ове одредбе преписане у још увек важећи Закон о јавним набавкама, који је донет крајем 2012. на предлог посланичке групе СНС.
- Планирање и спровођење набавки медицинске опреме **није посао за који је задужен или овлашћен председник Републике**, ни у току ванредног стања ни ван њега. Зато то није нешто о чему би председник требало да информише јавност (нпр. да ли респиратора има довољно или нема) или да јој полаже рачуне (колико су плаћени и слично). За планирање су задужене здравствене установе, а за набавку те установе и Министарство здравља. Чак и у ситуацији глобалне несташице респиратора, када при набавкама могу бити од користи контакти председника Републике са шефовима других држава и влада, други државни органи, а пре свега Институт “Милан Јовановић Батут” и Министарство здравља треба да информишу грађане о томе која нам је медицинска опрема потребна, колико је робе набављено и колико је за то плаћено. У стварности, ти државни органи, који су надлежни, се о овим темама упадљиво не оглашавају.
- Када се врше набавке неопходне за заштиту живота без тендера, то се такође чини у складу са законом. Чак и када се код таквих набавки одступа од уобичајене праксе, па се нпр. роба плаћа готовински, или се купује од фирми које не би испуњавале услове у нормалној јавној набавци (нпр. предузеће има пореске дугове, нема банкарске гаранције и друго), **погрешно је стварати утисак у јавности да државни органи чине нешто незаконито**, већ управо објаснити грађанима да примењују једну од Законом предвиђених могућности. То је важно да би се и сами грађани подстакли на поштовање закона у доба пандемије, и да би држава имала морално право да кажњава оне који заиста крше правила о набавкама.

- У ситуацији пандемије је **потребно да постоји што веће поверење између грађана и државних органа**. Транспарентност поступања помаже да се то поверење изгради. С друге стране, **објављивање непотпуних и контрадикторних информација доводи до супротног ефекта**. До сада су грађани од највиших представника државе добили информације да респиратора “има довољно”, да је њихов број “државна тајна”, и да се 15 нових апарата набавља спровођењем поступка јавне набавке “да бисмо били 200% сигурни”. Затим је истог дана дана наводна државна тајна обелодањена – објављивањем информације да респиратора има преко хиљаду. У међувремену, грађани добијају информације да смо уговорили набавку 2.200 нових уређаја, а да их је 573 већ стигло. То код грађана ствара представу да су их представници државе лагали лажно представљајући ситуацију бољом него што јесте раније или гором него што јесте сада. С друге стране, ради јачања поверења, **власт би требало да упозна грађане са тим каква је стручна процена потреба за респираторима и шта је циљ набавки које се спроводе** (колико треба да их буде укупно). Чак и ако је епидемиолошка ситуација таква да због заштите живота треба купити колико год је могуће већи број ових уређаја, **саопштавање такве информације грађанима може бити само од користи** за јачање дисциплине у примени мера за спречавање ширења заразе.

За Транспарентност Србија
Програмски директор
Немања Ненадић
Београд, 8.4.2020.

Додатак: Извод из транскрипта емисије „Упитник“, емитоване на РТС, 7.4.2020.

Водитељка: Говорили сте да се респиратори плаћају у кешу, да се паре носе у торбама.

А. Вучић: Да плаћају се и у кешу. Људи се боре, све земље морају да се боре.

Водитељка: Јесмо ли и ми морали да се сналазимо на тај начин?

А. Вучић: Ми смо сналазили, како смо се сналазили, поднећу нацији извештај када се све заврши.

Водитељка: Знате да је Транспарентност Србија... и да има оних који траже да се транспарентно покаже путем јавних набавки како је ишла та потрошња медицинске опреме...

А. Вучић: Јесте...па то полазе од себе, знају како би они крали паре на народној муци разни неки, па мисле да би то и други. Не, борим се за животе људи.

Водитељка: Искључујете могућност сваке злоупотребе у том смислу?

А. Вучић: Да ли ви разумете о чему се овде ради, каква злоупотреба, каква злоупотреба, боримо се за сваки респиратор, боримо се за живот људи. Боримо се за живот људи. Да украдем динар од респиратора? Да ли су нормални ти који то причају.

Водитељка: Рекли сте поднећете извештај?

А. Вучић: Него шта ћу него да поднесем извештај.

Водитељка: Добро

А. Вучић: Да ми то причају људи који су, који подржавају оне који су за 12 година донели седам респиратора, а ми за 12 дана 700 респиратора. Или 573. И да ми говоре о томе.И да држе придике о томе. Да говоре како ће да донирају 100 евра. А узели стотине милиона евра.

Додатак 2: Саопштење ТС од 6.4.2020.[Набавка респиратора – недостајуће информације](#)

Транспарентност Србија позива државне органе и здравствене установе да објаве кључне информације о свим набавкама које су спровели од увођења ванредног стања, укључујући и оне набавке код којих није примењен Закон о јавним набавкама.

Иако је ради транспарентности јавних расхода установљен државни Портал јавних набавки, грађани Србије су ових дана информације о великим набавкама добијали на друге начине, путем Инстаграм профила и кроз [медијске изјаве](#) председника Републике.

Тако је, према његовим речима, Србија већ наручила и платила 1100 респиратора. С друге стране, последња набавка коју су наши државни органи и здравствене установе расписали и објавили на Порталу јавних набавки потиче од 11.марта 2020. Тада је Министарство здравља, уз позитивно мишљење Управе за јавне набавке, отворило преговарачки поступак ради куповине 15 респиратора, и одабрало повољнију од две понуде већ после седам дана.

Закон о јавним набавкама је на снази и после проглашења ванредног стања. С друге стране, он очигледно није примењен на вредним набавкама које се тренутно спроводе. Како је то могуће? По Закону о јавним набавкама из 2012, који ће се примењивати до 1. јула 2020, постоји могућност да се набавке средстава „ради обезбеђивања основних животних услова у случајевима елементарних непогода“ врше без примене било ког од прописаних поступака. Једина обавеза је да се у таквим случајевима поступа „у складу са начелима из закона“ (ефикасност, конкуренција, транспарентност, једнакост понуђача). Међутим, поштовање тих начела је ствар која се само накнадно може утврђивати, и за то нема чврстих процедуралних гаранција. С друге стране, код преговарачког поступка, какав је примењен код набавке 15 респиратора у првој половини марта ове године, рокови су знатно скраћени у односу на редовну тендерску процедуру, али постоје и гаранције транспарентности – објављивање информација на Порталу јавних набавки.

У актуелној ситуацији велике потражње за респираторима на светском нивоу, може се замислити да би могла бити привремено оправдана чак и тајност неких података о набавкама. Међутим, тешко је замислити било какав ваљани разлог да се не објави шта је тачно купљено и колико је за то плаћено. Информације о томе би требало да пружају они државни органи који набављају медицинску опрему. Поред тога, требало би избећи било какве изјаве које би могле бити схваћене као позив на кршење закона (нпр. да су респиратори купљени “на полу-црно”).

Објављивање потпуних информација у вези са епидемијом, укључујући и то шта су потребе здравствених установа, шта смо набавили куповином или из донација, а шта нам још увек недостаје, помогло би изградњи поверења између власти и грађана. То поверење неопходно за спречавање ширења заразе и смањење њених штетних последица.